

**ESF PROGRAMMIDE „TÄISKASVANUTE
TÖÖALANE KOOLITUS JA
ARENDUSTEGEVUSED“ JA „TÄISKASVANUTE
KOOLITUS VABAHARIDUSLIKES
KOOLITUSKESKUSTES“
TAGASISIDEKÜSITLUS**

**Tellijä: Haridus- ja Teadusministeerium,
MTÜ Eesti Vabaharidusliit**

TALLINN

Aprill 2012

SISUKORD

UURINGU TAUST	3
Ülevaade uuritavatest programmidest	3
Uuringu meetoodika.....	4
UURINGU PÕHITULEMUSED.....	7
1. ESF programmi koolitustel osalemine	7
1.1. Osaletud koolituste koguarv.....	7
1.2. 2011. aasta esimesel poolaastal osaletud koolituste õppesuunad	8
1.3. Seosed viimase koolituse ja töövaldkonna vahel	9
1.4. Suhtumine koolituste eest tasumisse.....	11
2. Hinnangud viimasele koolitusele	12
2.1. Üldhinnangud koolituse erinevatele aspektidele.....	12
2.2. Hinnangud koolituse tulemuslikkusele.....	13
2.3. Koolituse tugevad ja nõrgad küljed	16
3. Kutseksami sooritamine pärast viimast koolitust.....	19
4. Soovid ja vajadused tulevikus	21
4.1. Soov edaspidi sarnastel koolitustel osaleda	21
4.2. Tulevikus soovitavate ja tööalaselt vajalike koolituste õppesuunad.....	21
KOKKUVÕTE.....	27

- LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet
 Lisa 2 – Avatud küsimuste vastused
 Lisa 3 – Andmetabelid

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis 2012. aasta veebruaris-märtsis Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Vabaharidusliidu tellimusel läbi uuringu, mille eesmärgiks oli koguda tagasisidet Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) programmide „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“ ning „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ rahastatud kursuste kohta. Tegemist on jätku-uuringuga, mille eelneva uuringulaine küsitlustöö teostas Saar Poll 2011. aasta suvel.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Lisaks tänavustele küsitlustulemustele on välja toodud ka võrdlus 2011. aasta tulemustega. Aruande lisadena esitatakse küsitluse eestikeelne ankeet, loetelu avatud küsimustele antud vastustest ning andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Ülevaade uuritavatest programmidest

Programmi „**Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused**“ eesmärgiks on avardada täiskasvanud elanikkonna elukestvas õppes osalemise võimalusi ning tõsta kutseõppeasutustes ja kutseõpet pakkuvates rakenduskõrgkoolides pakutava kvaliteetse koolituse kaudu inimeste tööalast konkurentsivõimet kõigis Eesti regioonides. Programmi sihtgrupp on täiskasvanud elanikkond ja täiskasvanute koolitajad. Programm hõlmab järgnevaid tegevusi: täiskasvanud elanikkonna koolitamine, täiskasvanute koolituse kvaliteedi tõstmine valdkonna koolitajate ja ekspertide koolituse kaudu, erakoolitusasutuste tegevuse kvaliteedi analüüs, täiskasvanute koolituse alamregistri loomine ja kasutuselevõtmine, uuringute ja analüüside läbiviimine. Programmi raames luuakse täiskasvanud elanikkonnale võimalused osaleda tasuta tööalasel koolitusel, et parandada selle kaudu valmisolekut edukaks toimetulekuks tööturul. Programmi rahastab ESF ning viib ellu Haridus- ja Teadusministeerium.

(Allikas: Haridus ja Teadusministeeriumi koduleht <http://www.hm.ee/index.php?0510970>)

Programmi „**Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes**“ eesmärgiks on avardada täiskasvanud elanikkonna võimalusi osaleda koolitustel ja selle kaudu parandada valmisolekut edukaks toimetulekuks tööturul ja tõsta õpimotivatsiooni. Programmi sihtgrupp on täiskasvanud elanikkond, kes ei ole koolikohustuslik ega ole registreerinud ennast töötuks. Programm hõlmab järgnevaid tegevusi: täiskasvanud elanikkonna koolitamine ja ekspertide koolitamine, vabahariduslikes koolituskeskustes läbiviidava koolituse uuring, koolitusvajaduse ja uute sihtgruppide väljaselgitamine maakondades, õppekavade ja õpikeskkonna arendus, vabahariduslike koolituskeskuste töö kvaliteedi hindamine, vabahariduslike koolituskeskuste kodulehekülgede loomine ja arendamine, koolitusala teavitustegevus. Programmi raames koolitatakse vähemalt 40 000 inimest. Koolitused on õppijatele tasuta. Arvesse võetakse õppijate vajadusi, kaasates võimalikult palju neid sihtrühmi, kes on elukestvas õppes osalemise osas ebasoodsamas olukorras. Programmi rahastab ESF ning viib ellu MTÜ Eesti Vabaharidusliit.

(Allikas: Haridus ja Teadusministeeriumi koduleht <http://www.hm.ee/index.php?0510971>)

Uuringu metoodika

Ajavahemikul 13.02-09.03.2012 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi küsitluse 694 inimese seas, kes on 2011. aasta esimesel poolel osalenud Euroopa Sotsiaalfondi programmide „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“ ning „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ rahastatud koolitusel.

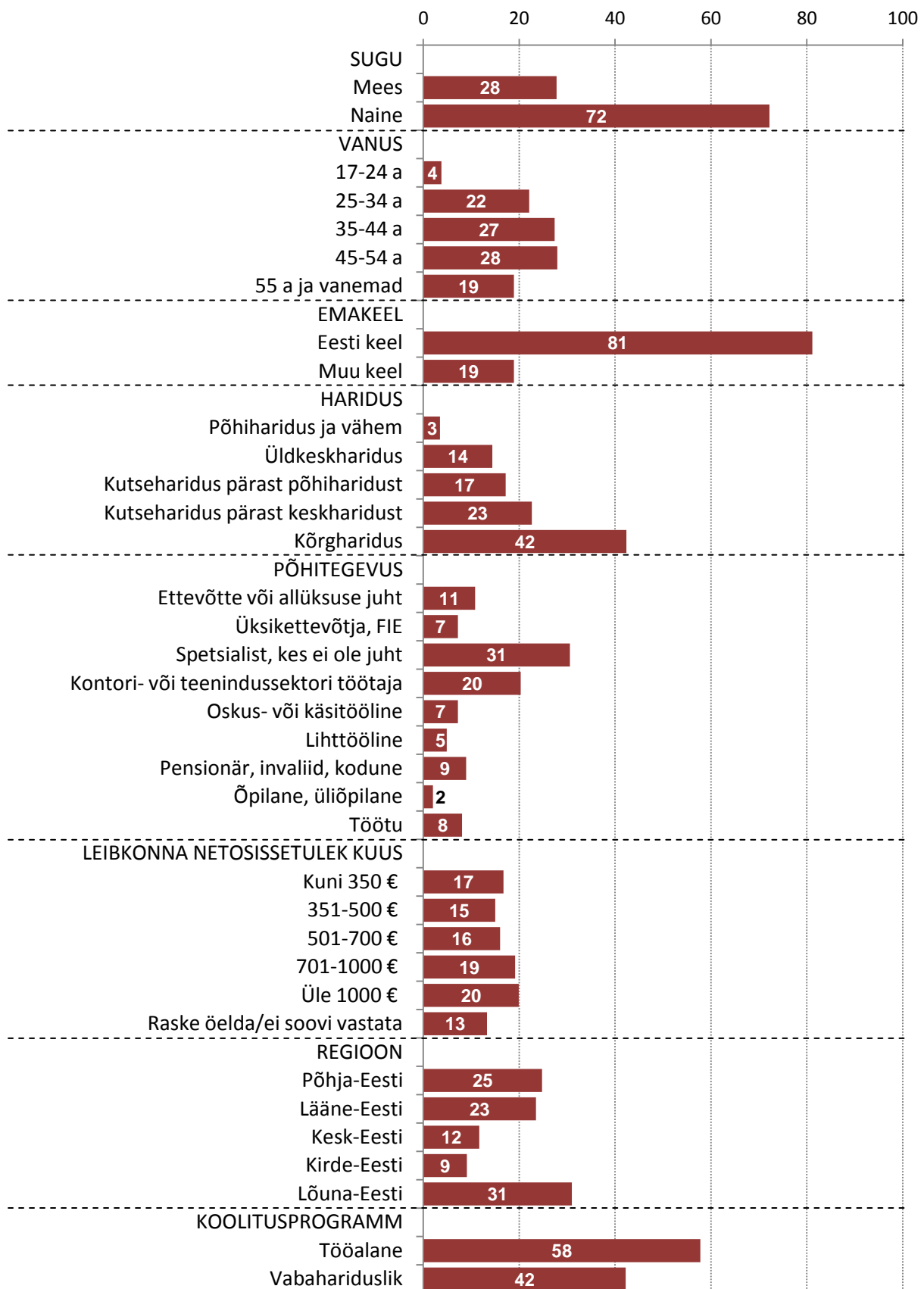
Antud uuringu tarbeks koostati kummagi koolitusprogrammi jaoks eraldi valim. Valimite koostamisel võeti aluseks Tellijalt saadud koolitustel osalemise statistika. Mõlemas valimis olid ette antud kvoodid maakonna, koolituse keele ja õppesuuna alusel. Valimist lähtuvalt edastas Tellija andmebaasi koolitusel osalenute kontaktandmetega.

Uuring viidi läbi veebiküsitlusena nii eesti kui vene keeles. Esmalt saadeti kõigile uuringu valimisse kuuluvatele e-postiaadressi omavatele inimestele e-kirja teel kutse osaleda uuringus. Kutse sisaldas veebilinki, mille kaudu vastajal oli võimalik avada uuringu ankeet. Hiljem saadeti küsitlust meelde tuletavad kirjad kõikidele kontaktidele, kes ei olnud veel ankeeti täitnud. Uuringu hilisemas faasis rakendati täiendava vastajatega kontakti võtmise meetodina vastajatele helistamist, et paluda neil veebiuuringus osaleda. Lisaks küsiti telefoni teel e-postiaadressi neilt valimisse kuuluvailt vastajailt, kel andmebaasis polnud seda märgitud.

Kogu uuritava sihtgrupi suurus on ligikaudu 9 400 inimest ja seega moodustavad küsitletud 694 osalejat üle 7% üldkogumist. Uuringukutse edastati kokku 2280 koolitusel osalejale, mis teeb lõplikuks vastamismääraks 30%.

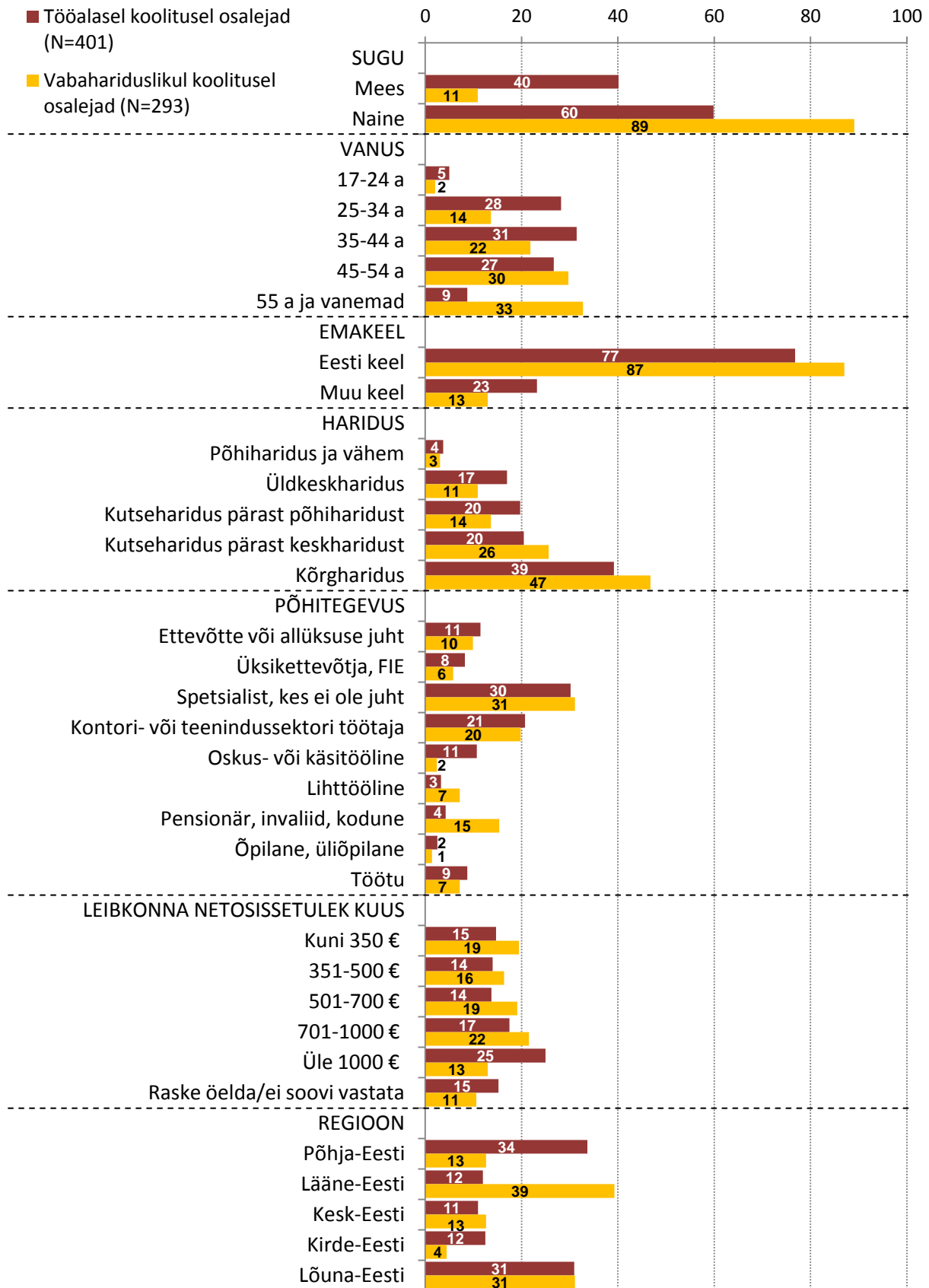
Järgnevad kaks joonist annavad ülevaate kõigi vastajate (Joonis 1) ja kummaski programmis osalejate (Joonis 2) profiilist.

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N=694¹)

¹ Siin ja edaspidi tähistab N vastajate arvu.

Joonis 2. Vastajate profiil koolitusprogrammi lõikes (%)

UURINGU PÕHITULEMUSED

1. ESF programmi koolitustel osalemine

Aruande esimene peatükk annab ülevaate vastajate senistest kokkupuudetest ESF poolt rahastatud koolitustega: kui paljudel koolitustel on kokku osaletud, millistel koolitustel osaleti 2011. aasta esimesel poolaastal, kas koolitus läbiti enda töövaldkonnas või mõnes muus valdkonnas. Lisaks selgub ka, kui paljud osalejatest oleksid valmis sarnastest koolitustest osa võtma, juhul kui selle eest tuleks endal maksta.

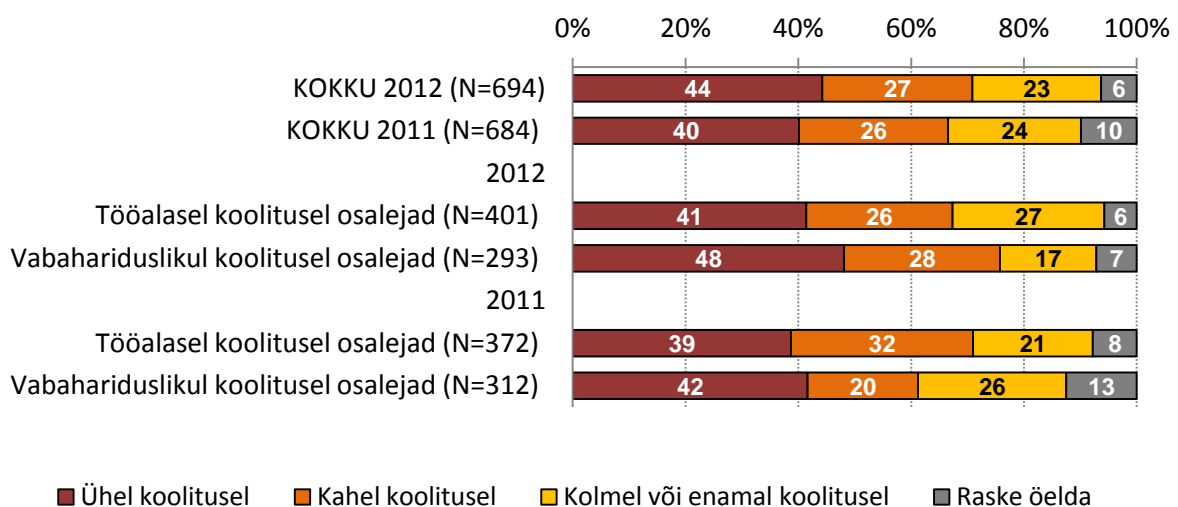
1.1. Osaletud koolituste koguarv

2012. aasta küsitlusele vastanute seas on kõige enam (44%) neid, kes on osalenud ainult ühel ESF programmidest rahastatud tasuta koolitusel (Joonis 3). Kokku kahel sellisel koolitusel on siiani osalenud 27% vastajaist ning kolmel või enamal mõnevõrra vähem respondente (23%). 6% vastajaist ei oska öelda või ei mäleta, kui mitmest ESF programmist rahastatud koolitusest ta on osa võtnud. Võrreldes 2011. a. uuringuga on osaletud koolituste koguarvu struktuur jäänud sarnaseks.

Kui 2011. a. uuringu kohaselt oli väga sagedasi osalejaid mõnevõrra rohkem vabahariduslikul koolitusel käinute seas, siis 2012. a. küsitlus näitab vastupidist tendentsi – nimelt 27% tööalasel ja 17% vabahariduslikul koolitusel osalejaist on käinud kolmel või enamal koolitusel.

2012. a. uuringust selgub, et naised tunduvad olevat järjepidevamad koolitustel osalejad kui mehed (vastavalt 25% ja 17% on käinud kolmel või enamal koolitusel). Mõnevõrra aktiivsemad koolitustel käijad on Lääne-Eesti elanikud ning madalamat koolitustel osalemise aktiivsust võib täheldada Kirde-Eestis (vastavalt 28% ja 18% on käinud kolmel või enamal koolitusel).

Joonis 3. Senine osalemine ESF programmidest rahastatud tasuta koolitustel, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

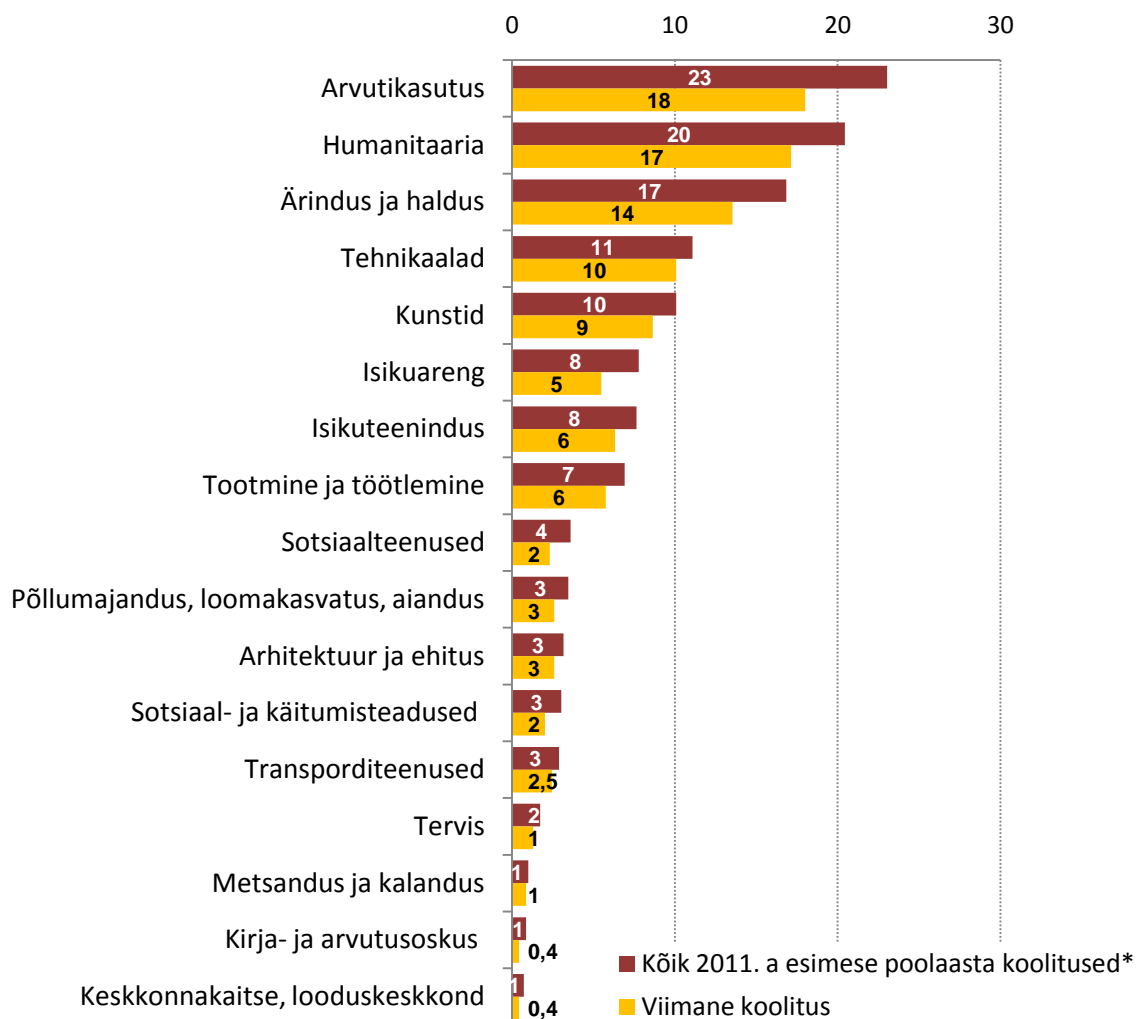

1.2. 2011. aasta esimesel poolaastal osaletud koolituste õppesuunad

Vastajail paluti etteantud loetelus ära märkida kõik ESF programmist rahastatud koolitused, kus nad on 2011. aasta esimesel poolaastal osalenud. Täpse ülevaate kogu loetelust koos kõigi alamkategoriatega saab uuringu ankeedist (vt Lisa 1). Kuna 2012. aasta uuringus on koolituste loetelu mõnevõrra erinev sellest, mis oli 2011. aasta küsimustikus, siis selles alapeatükis vaadeldakse vaid 2012. aasta tulemusi.

Uuringus osalejad on kõige enam käinud arvutikasutuse, humanitaaria ning äriduse ja haldusega seotud koolitustel – ligikaudu iga viies vastaja (17-23%) märgib, et on 2011. aasta esimesel poolaastal läbinud selleteemalise koolituse (Joonis 4). Sagedasemate õppesuundadena mainitakse veel tehnikaalasid (11%), kunste (10%), isikuarengut (8%), isikuteenindust (8%) ning tootmist ja töötlemist (7%). Vastajate jaotus õppesuundade vahel on kõigi 2011. aasta esimeses pooles läbitud koolituste ja viimase koolituse puhul väga sarnane.

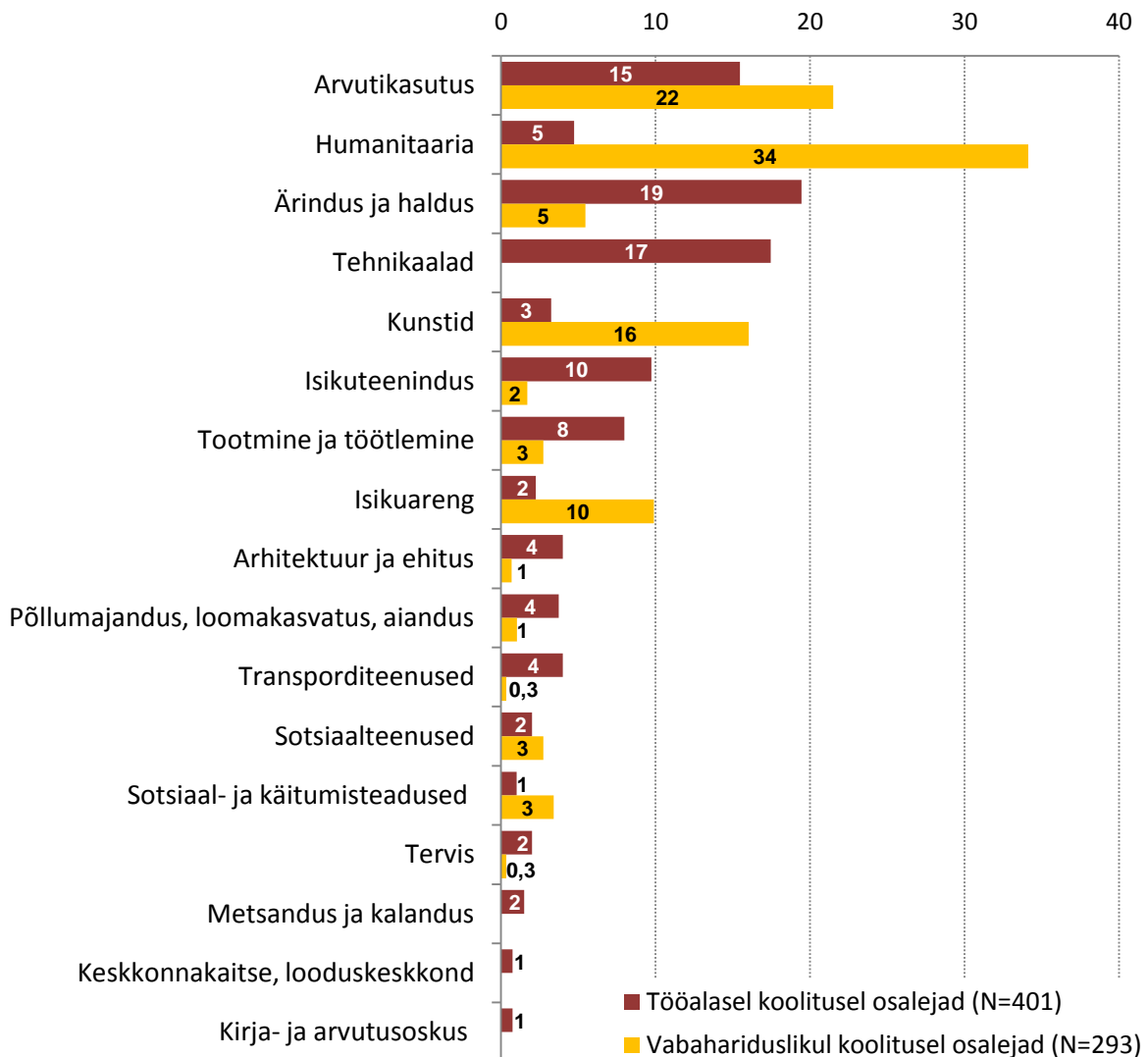
Joonis 4. 2011. aasta esimesel poolaastal osaletud koolituste õppesuunad (%; N=694)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Kahe erineva programmi vastajaid võrreldes ilmneb, et vabahariduslikul koolitusel käinutel on viimane koolitus märksa sagedamini kuulunud humanitaaria, kunstide, isikuarengu või arvutikasutuse õppesuuna alla (Joonis 5). Töölaste koolituste programmis osalenud vastajad aga on viimasena rohkem käinud tehnikaalade, äriduse ja halduse, isikuteeninduse ning tootmise ja töötlemisega seotud koolitustel.

Joonis 5. Viimase koolituse õppesuund programmi lõikes (%)

1.3. Seosed viimase koolituse ja töövaldkonna vahel

Viimase koolituse ja töövaldkonna seoseid uurides selgub, et alla poole (43%) koolitusel osalejatest töötavad selles samas valdkonnas, milles nad viimase koolituse läbisid (Joonis 6). Teise peaaegu võrdväärse grupi (40%) moodustavad need inimesed, kes ei tööta praegu läbitud koolitusega samas valdkonnas ja ei töötanud seal ka koolituse ajal. Neid, kes on vahepeal oma töövaldkonda muutnud, on väga vähe. Nimelt leidub võrdselt 4% nii neid, kes koolituse ajal töötasid samas valdkonnas ja on

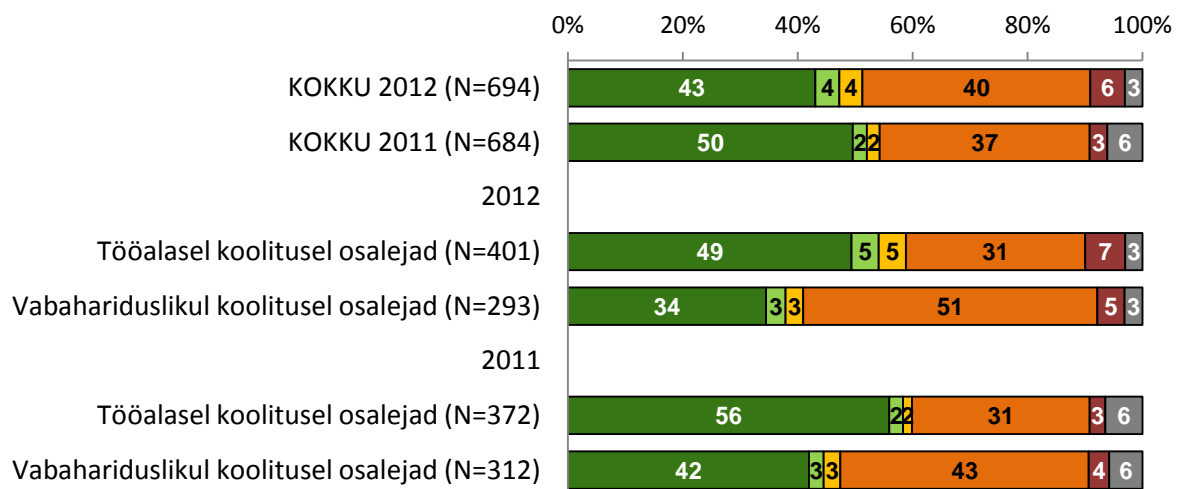
nüüdseks selle mõne teise valdkonna vastu vahetanud, kui ka neid, kes on alles pärast koolituse toimumist asunud sellesse valdkonda tööle. Muude vastustena mainitakse sagedamini olukordi, kus vastaja üldse ei töötagi või koolitus kuulub osaliselt töövaldkonda. Täpsemalt saab kõigi muude vastustega tutvuda aruande lisades (Lisa 2).

Võrreldes 2011. aastaga on mõningal määral vähem neid koolitusel osalejaid, kes töötavad viimase koolitusega samas valdkonnas (vastajate osakaalu langus 50%-lt 43%-le). Töölaste koolituste puhul võib mõlema aasta tulemustes täheldada järgmist tendentsi: enamik osalejatest töötavad viimase koolitusega samas valdkonnas (mullu 56%, tänava 49%). Vabahariduslikul koolitusel osalenute hulgas seevastu on toimunud muutus: kui 2011. aastal oli nii samas valdkonnas töötavaid (42%) kui mitte töötavaid (43%) inimesi enam-vähem võrdselt, siis käesoleval aastal on nende osakaal, kes ei tööta viimasena läbitud koolitusega samas valdkonnas ja ei töötanud seal ka koolituse ajal, tunduvalt suurem (51%).

Selle grupi osakaalu, kes ei töötanud koolitusega samas valdkonnas ei küsimustikule vastamise ega koolitusel osalemise ajal, suurendavad need inimesed, kes põhitegevusena ei tööta (st on pensionil, kodused või töötud). Nimelt on nende hulgas koolitusega samas valdkonnas mittetöötanud umbes 2/3, töötavate inimeste seas aga ligikaudu 1/3.

Lisaks ilmneb 2012. a. uuringust, et keskmisest mõnevõrra vähem on koolitus ja töövaldkond seotud järgnevatel vastajagruppides: naised, eestikeelsed vastajad, üle 54-aastased inimesed, keskerihariduse baasil omandatud kutse- või keskeriharidusega isikud ning Lääne-Eestis ja Kesk-Eestis elavad vastajad.

Joonis 6. Viimase koolituse seotus töövaldkonnaga, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

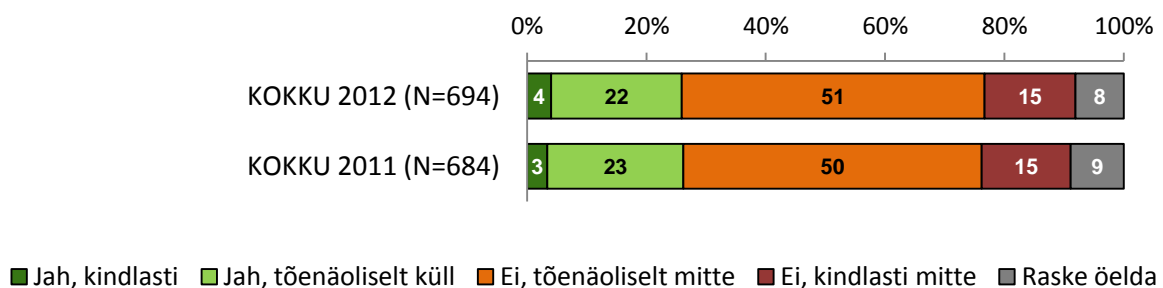
- Töötan samas valdkonnas, mille koolitusel osalesin viimasena
- Töötasin selles valdkonnas koolituse läbimise ajal, ent olen nüüdseks vahetanud valdkonda
- Ei töötanud selles valdkonnas koolituse toimumise ajal, ent töötan praegu
- Ei tööta selles valdkonnas praegu ega töötanud ka koolitusel osalemise ajal
- Muu
- Raske öelda

1.4. Suhtumine koolituste eest tasumisse

Uuring näitab, et enamik (66%) koolitusel osalejatest ei oleks sinna läinud, kui nad oleksid pidanud koolituse eest ise tasuma (Joonis 7). 15% vastajaist oleks enda hinnangul kindlasti koolitusele minemata jätnud ja 51% ei oleks tõenäoliselt läinud. Vaid iga neljas inimene (26%) arvab, et ta oleks ka ise tasuma pidades osalenud. Seejuures ilmneb, et ise tasuma soostujaist vaid väike osa (4%) on kindlad, et nad tasulisele koolitusele läheksid. Mitte mingit seisukohta ei oska antud küsimuses võtta alla kümnendiku vastajaist (8%). Vastajate suhtumine koolituste finantseerimisse ei ole võrreldes eelmise uuringuga muutunud.

Siinkohal ei esine olulisi erinevusi selles osas, kummas ESF programmis osalejaga on tegemist. Vastaja põhittegevuse lõikes analüüsidest aga ilmneb, et rohkem on tasulistel koolitustel nõus osalema üksikettevõtjad (34%), juhid (31%), spetsialistid (29%) ning kodused või pensionil olevad (27%) vastajad. Keskmisest mõnevõrra altimad on ise koolituste eest maksma ka keskmise sissetulekuga (30% 501-700-eurose leibkonna netosissetulekuga vastajaist), 35-44-aastaste vanusegrupis (30%) ja kõrgharidusega (29%) inimesed. Seega üldjoontes joonistub välja, et tasulistel koolitustel osaleksid pigem edukamad ja paremal järjel olevad elanikud, kes saavad seda endale lubada. Piirkondade võrdlusest selgub, et kõige enam on tasulistel koolitustel valmis osalema Põhja-Eesti inimesed (30%), kõige vähem aga Kesk-Eesti vastajad (19%).

Joonis 7. Osalemine koolitustel juhul, kui oleks tulnud ise tasuda, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

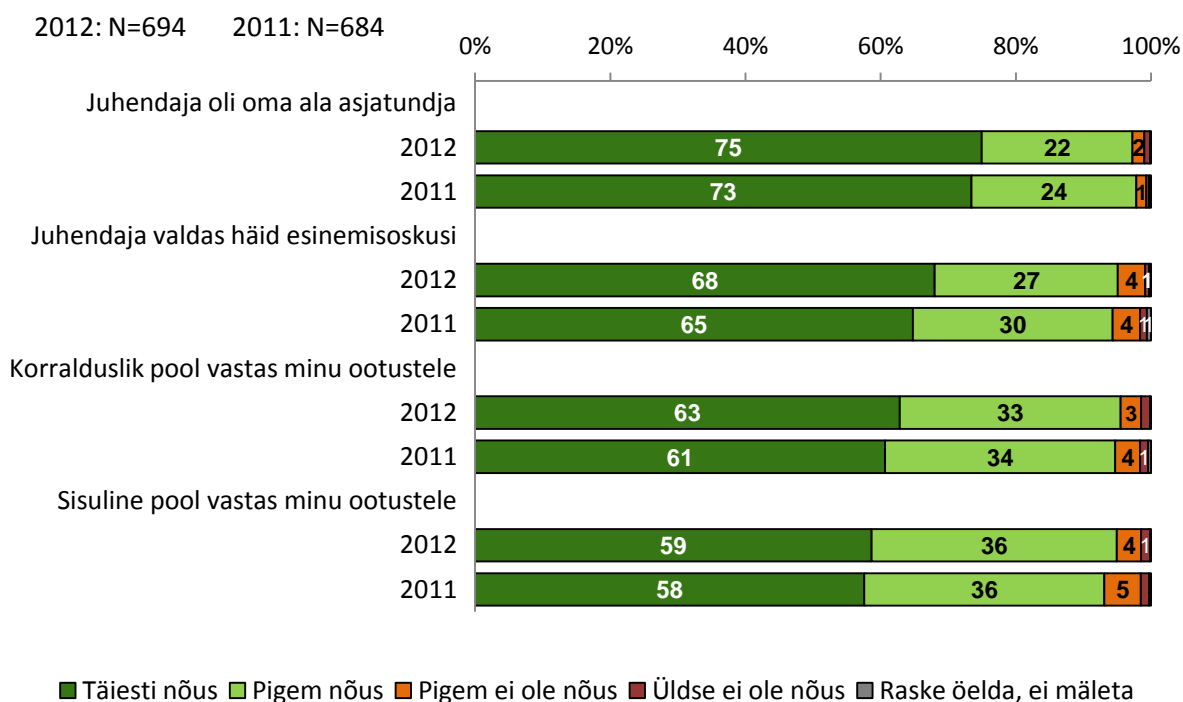
2. Hinnangud viimasele koolitusele

Käesolev peatükk tutvustab vastajate hinnanguid viimasele osaletud koolitusele. Osalejate arvamusest ülevaate saamiseks paluti vastajail hinnata erinevaid koolituse ja selle tulemuslikkusega seotud väiteid ning lisaks anti neile võimalusi oma sõnadega koolituse plussid-miinused välja tuua.

2.1. Üldhinnangud koolituse erinevatele aspektidele

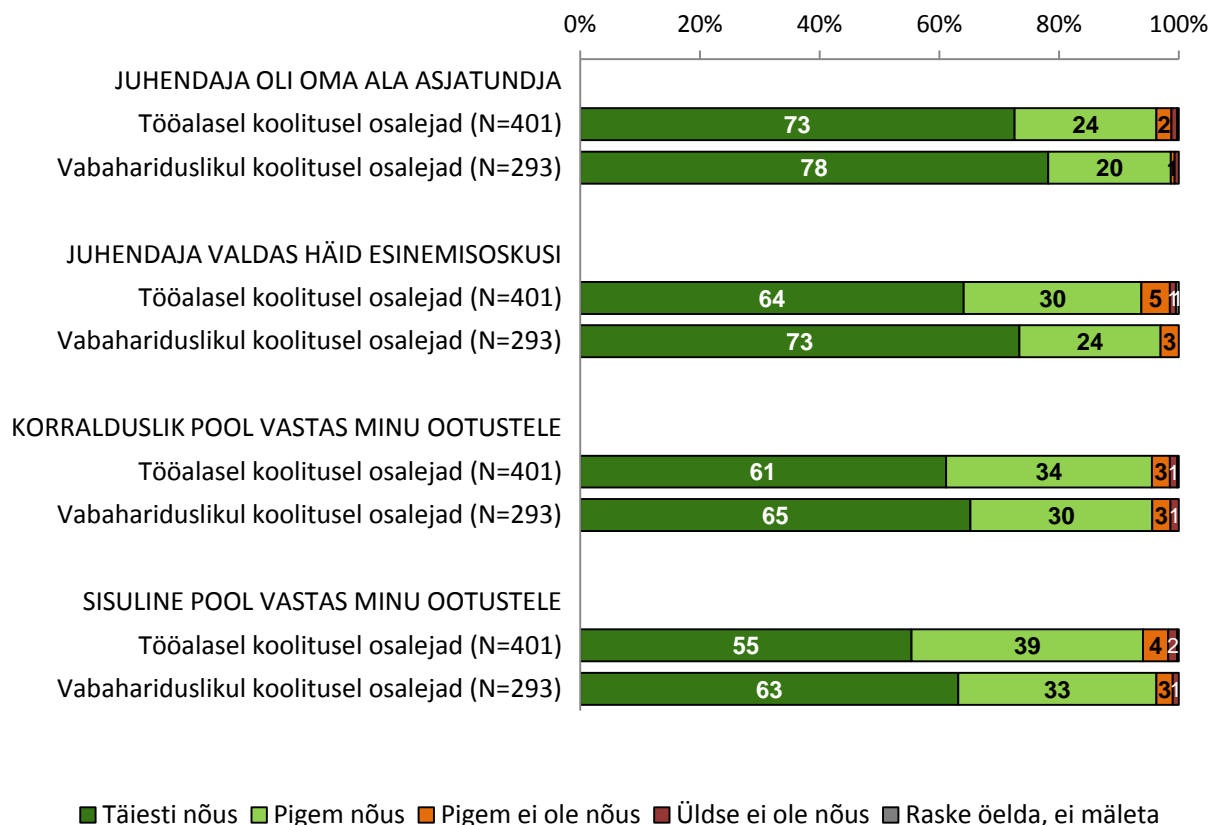
Väga suur enamik koolitustel osalejatest hindab viimast koolitust kõrgelt, nõustudes 95-97% juhtudest juhendaja ning koolituse sisulise ja korraldusliku poole kohta käivate positiivsete väidetega (Joonis 8). Kõige parema mulje on osalejatele jätnud koolituse juhendaja: suisa 75% vastajaist on täiesti nõus väitega, et juhendaja oli oma ala asjatundja, ja 68% väitega, et ta valdas häid esinemisoskuseid. Koolituse korralduslik pool vastas täiesti 63% ja sisuline pool 59% vastajate ootustele. Nii 2011. kui ka 2012. aasta hinnangud väidetele on ligilähedased.

Joonis 8. Hinnangud viimase koolituse erinevatele aspektidele, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

Vabahariduslikel koolitustel käinud hindavad koolituse erinevaid aspekte veidi kõrgemalt kui tööalase koolituse läbinud (Joonis 9). Keskmisest mõnevõrra kõrgemalt on koolitust hinnanud ka naissoost, eakamad (45-aastased ja vanemad), keskmise haridustasemega (ainult üldkeskharidus või kutseharidus keskkhariduse baasil) ning eestikeelsed vastajad. Muuhulgas on Lääne-Eesti elanikud altimad hindama koolituse eri aspekte keskmisest kõrgemalt.

Joonis 9. Hinnangud viimase koolituse erinevatele aspektidele, programmide võrdlus (%)

2.2. Hinnangud koolituse tulemuslikkusele

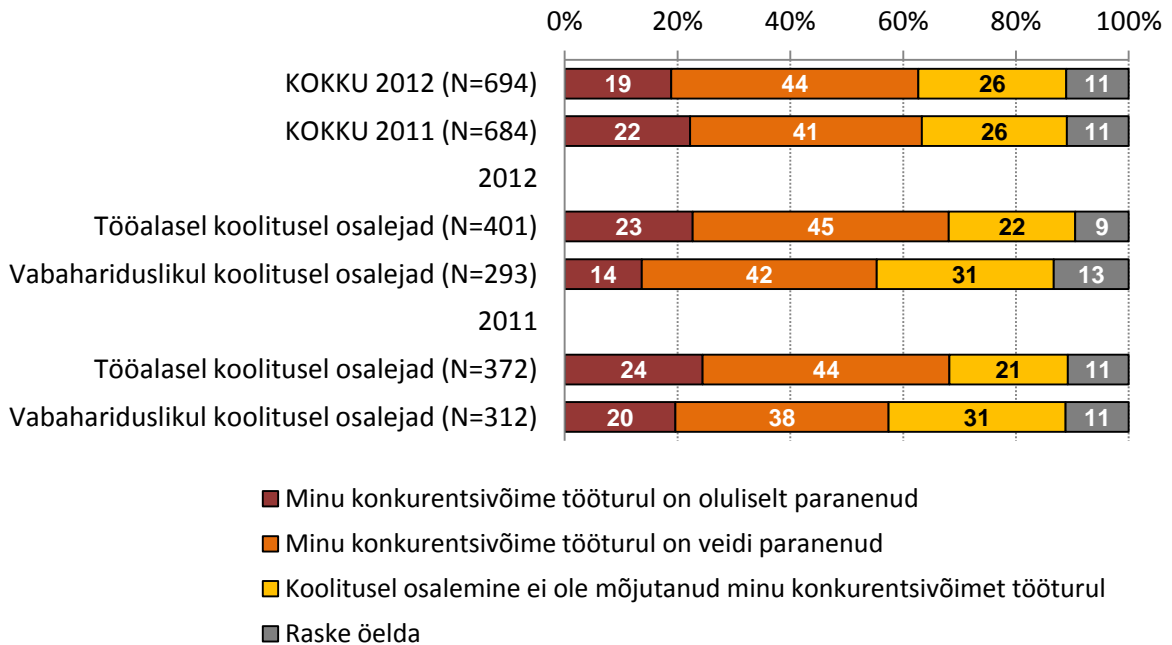
Hinnates viimasel koolitusel osalemise mõju oma konkurentsivõimele tööturul leiab iga viies vastaja (19%), et tema konkurentsivõime on oluliselt paranenud (Joonis 10). 44% osalejate arvates on nende konkurentsivõime tänu koolitusele veidi paranenud. Samas igale neljandale (26%) vastajale tundub, et koolitus ei ole konkurentsivõimet suurendanud. Iga kümnes osaleja ei oska koolituse mõju hinnata. Sarnane hinnangute muster joonistus välja ka 2011. aasta tulemustest.

Töölase koolituse programmis osalejad leiavad mõnevõrra sagedamini kui vabaharidusliku koolituse läbinud (vastavalt 68% ja 55% juhtudest), et nende konkurentsivõime tööturul on paranenud. Kui 2011. aastal leidis 20% vabahariduslikul koolitusel osalejatest, et nende konkurentsivõime tööturul on oluliselt paranenud, siis 2012. aastal on vastav näitaja langenud 14% tasemele. Sealjuures töölasel koolitusel osalejate nägemus konkurentsivõime olulisest paranemisest tööturul on jäänud mõlemal aastal samale tasemele (vastavalt 24% ja 23% vastajaist).

Vastajate sotsiaal-demograafilist tausta vaadeldes ilmnevad 2012. aasta tulemustes mitmed gruppidevahelised erinevused. Kõrgharidusega inimesed kalduvad keskmisest sagedamini mainima koolituse olulist positiivset mõju konkurentsivõimele: kui kõrgharidusega vastajaist täheldab olulist mõju üksnes 13%, siis ülejäänute seas on neid 23%. Kas oluliselt või veidi paranenud konkurentsivõimet tööturul tajuvad keskmisest sagedamini noored (73% 17-24-aastastest), mehed (70%; naistest 60%), muukeelsed (70%; eestikeelsest vastajaskonnast 61%) ja Kirde-Eestis (75%)

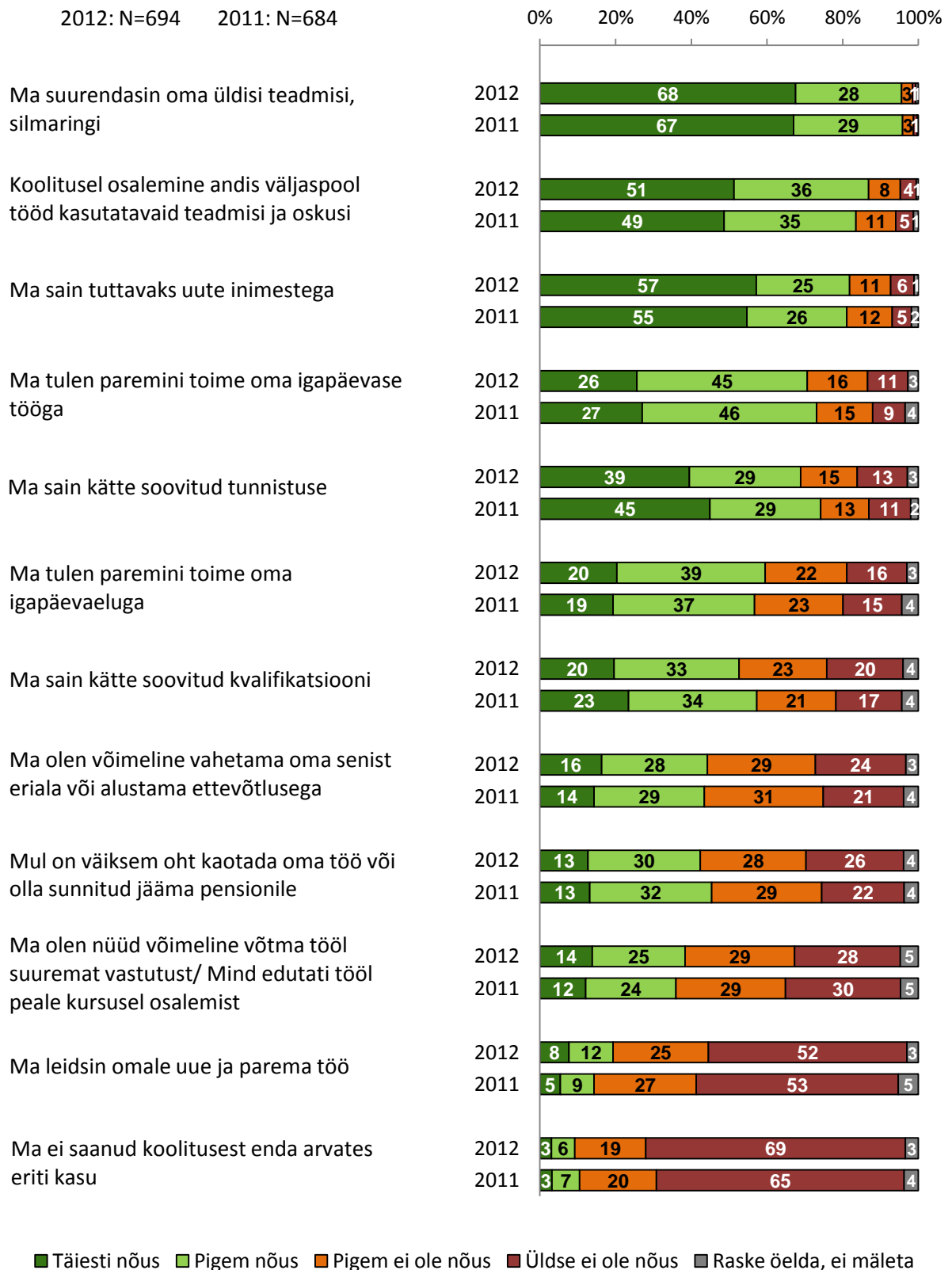
elavad vastajad. Osalejate põhitegevuse lõikes tulemusi analüüsidest ilmneb, et kas olulist või vähest konkurentsivõime tõusu tajuvad sagedamini oskus- või käsitöölised (76%), spetsialistid (67%) ning kontori- ja teenindussektori töötajad (67%).

Joonis 10. Viimasel koolitusel osalemise mõju konkurentsivõimele tööturul, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

Viimasel koolitusel osalemise tulemuslikkust nähakse ennekõike **üldiste teadmiste ja silmaringi suurendamises** – suurenenud silmaringi mõonab suisa 96% vastanuist (Joonis 11). Lisaks on koolitused sageli andnud väljaspool tööd kasutatavaid teadmisi ja oskusi (87%) ning uusi tuttavaid (82%). Otseselt tööd puudutavatest väidetest nõustutakse enim sellega, et tänu koolitusele tullakse paremini toime oma igapäevase tööga (71%; igapäevaeluga samas tuleb paremini toime 60%). Soovitud tunnistuse on viimase koolituse tulemusel kätte saanud 69% ja soovitud kvalifikatsiooni 53% osalejatest. Ülejäänud tööalaste väidete puhul mõonab antud positiivse tulemuse esinemist alla poole osalejatest: 44% on võimelised vahetama oma senist eriala või alustama ettevõtlusega, 42% vastajaist on väiksem oht kaotada oma töö või olla sunnitud jääma pensionile ning 38% on võimelised võtma tööl suuremat vastutust või on saanud tööl edutatud. Uue ja parema töö on enda hinnangul tänu koolitusel osalemisele leidnud iga seitsmes inimene (14%). Asjaolu, et koolitusel osalemist peetakse üldiselt tulemuslikuks, näitab veenvalt ka tõsiasi, et vaid ligikaudu iga kümnes vastaja ei saanud koolitusest enda arvates eriti kasu. 2011. ja 2012. aasta uuringute tulemuslikkuse hinnangutes olulisi kõikumisi ei esine.

Joonis 11. Hinnangud viimasel koolitusel osalemise tulemuslikkusele, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

Töölasel koolitusel osalejad kalduvad ootuspäraselt vabaharidusliku koolituse läbinutest veidi enam nõustuma soovitud tunnistuse/kvalifikatsiooni saamise, igapäevase tööga toimetuleku ning tööalase konkurentsivõimega seotud väidetega. Vabahariduslikul koolitusel käinud aga nõustuvad keskmisest enam väidetega, mis puudutavad väljaspool tööd kasutatavaid teadmisi ja oskusi. Lisaks hakkab erinevaid vastajagruppe vaadeldes silma, et tööalaste väidetega nõustujaid on keskmisest veidi rohkem nooremate (alla 35-aastaste) vastajate hulgas; eakamad inimesed (üle 54-aastased) aga mainivad keskmisest enam paremat toimetulekut igapäevaeluga ja üldist silmaringi. Mehed nõustuvad naistest mõnevõrra sagedamini soovitud tunnistuse/ kvalifikatsiooni saamise ning uue ja parema töö leidmisega seotud väidetega. Seevastu naised tõdevad mõningal määral rohkem igapäevaelus paremini toime tulemist ning väljaspool tööd kasutatavate teadmiste ja oskuste lisandumist. Muukeelsed vastajad nõustuvad enam tunnistuse/kvalifikatsiooni saamise, uute tutvuste loomise, tööalase konkurentsivõime ja igapäevaelus toimetulekuga seotud väidetega, eestlased aga võimega vahetada oma senist eriala või alustada ettevõtlusega. Kõrgharidusega inimesed nõustuvad peaaegu kõigi koolituse tulemuslikkust näitavate väidetega mõnevõrra harvemini kui madalama haridustasemega vastajad. Regiooniti on enamikule koolituse tulemuslikkuse näitajatele andnud keskmisest kõrgema hinnangu Kesk-Eesti ja Kirde-Eesti elanikud.

Lisaks etteantud väidete hindamisele said vastajad soovi korral ka ise kirjutada, milliseid tulemusi viimasel koolitusel osalemine on andnud. Siinkohal mainiti näiteks julguse ja enesekindluse saamist, uusi teadmisi ja oskuseid jne (vt Lisa 2).

2.3. Koolituse tugevad ja nõrgad küljed

Vastajail oli võimalik oma sõnadega kirjutada, millega nad jäid viimasel koolitusel kõige enam ja millega kõige vähem rahule. Kõigi antud vastustega on võimalik tutvuda aruande lisa 2. Ülevaatliku pildi andmiseks esitatakse järgnevalt tulemused aga kodeeritud kujul. Kuivõrd siinkohal on tegemist spontaansete vastustega, mida hiljem kodeeriti, siis tuleb arvestada, et need ei pruugi olla eelmise aastaga üks-ühele võrreldavad. Kõrvutamisevõimaluse huvides on allpool siiski esitatud mõlema aasta tulemused.

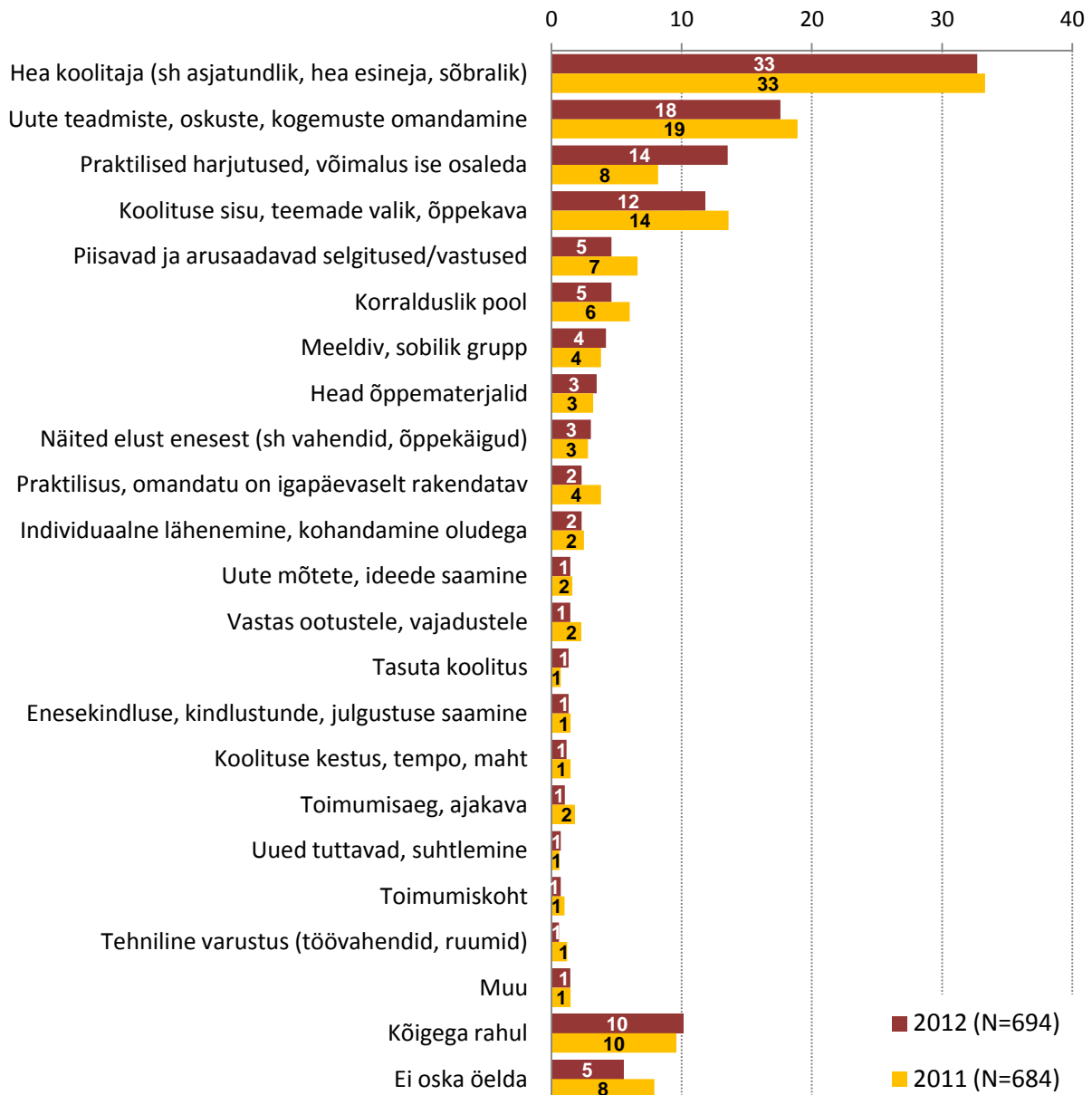
Kõige enam on osavõtjad jäänud viimasel koolitusel rahule **heade koolitajatega** – iga kolmas neist mainib koolitajate asjatundlikkust, head taset, häid esinemisoskusi, sõbralikku ja meeldivat suhtumist vms (Joonis 12). Samuti on paljud rahul asjaoluga, et nad on koolitusel omandanud uusi teadmisi, oskuseid ja kogemusi (18%). Praktilised harjutused ja muud ise osalemise võimalused väärtsid positiivsena ära märkimist 14% ning koolituse sisuline ülesehitus ja teemade valik 12% osalejate arvates. Lisaks on sagedamini veel mainitud arusaadavaid selgitusi ja kõigile oma küsimustele vastuse saamist (5%), koolituse korralduslikku poolt (5%), sobilikku osalejate gruppi (st meeldiv õhkkond, sobilik arv inimesi, sarnane tase; 4%), häid õppematerjale (3%) ja elulisi näiteid (3%). Harvemini positiivse külje pealt ära märgitud asjaoludest saab ülevaate järgnevalt jooniselt. Iga kümnes osaleja jäi viimasel koolitusel kõigega rahule ja iga kahekümnes (5%) ei osanud nimetada, millega ta enim rahule jäi.

Koolituse tugevaid külgi aastate lõikes võrreldes selgub, et head koolitajad ning uued teadmised, oskused ja kogemused on 2011. ja 2012. aasta rahulolupingereas samadel positsioonidel. Lahknevus kahe viimase uuringu näitajates tuleb sisse praktiliste harjutuste ja muude ise osalemise võimaluste

sagedamas äramärkimises käesoleval aastal (14%; 2011. aastal 8%). Ülejäänud vastajate poolt nimetatud asjaolud on jäänud aastate võrdluses enam-vähem samadele positsioonidele.

Vabahariduslikul ja tööalasel koolitusel osalejaid omavahel võrreldes ilmneb, et sarnaselt eelmisele aastale kalduvad esimesed neist keskmisest sagedamini ära märkima koolitaja tegevust ja koolituse sisu/teemasid, teised aga praktilise osa olemasolu.

Joonis 12. Asjaolud, millega viimasel koolitusel kõige enam rahule jäädi, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

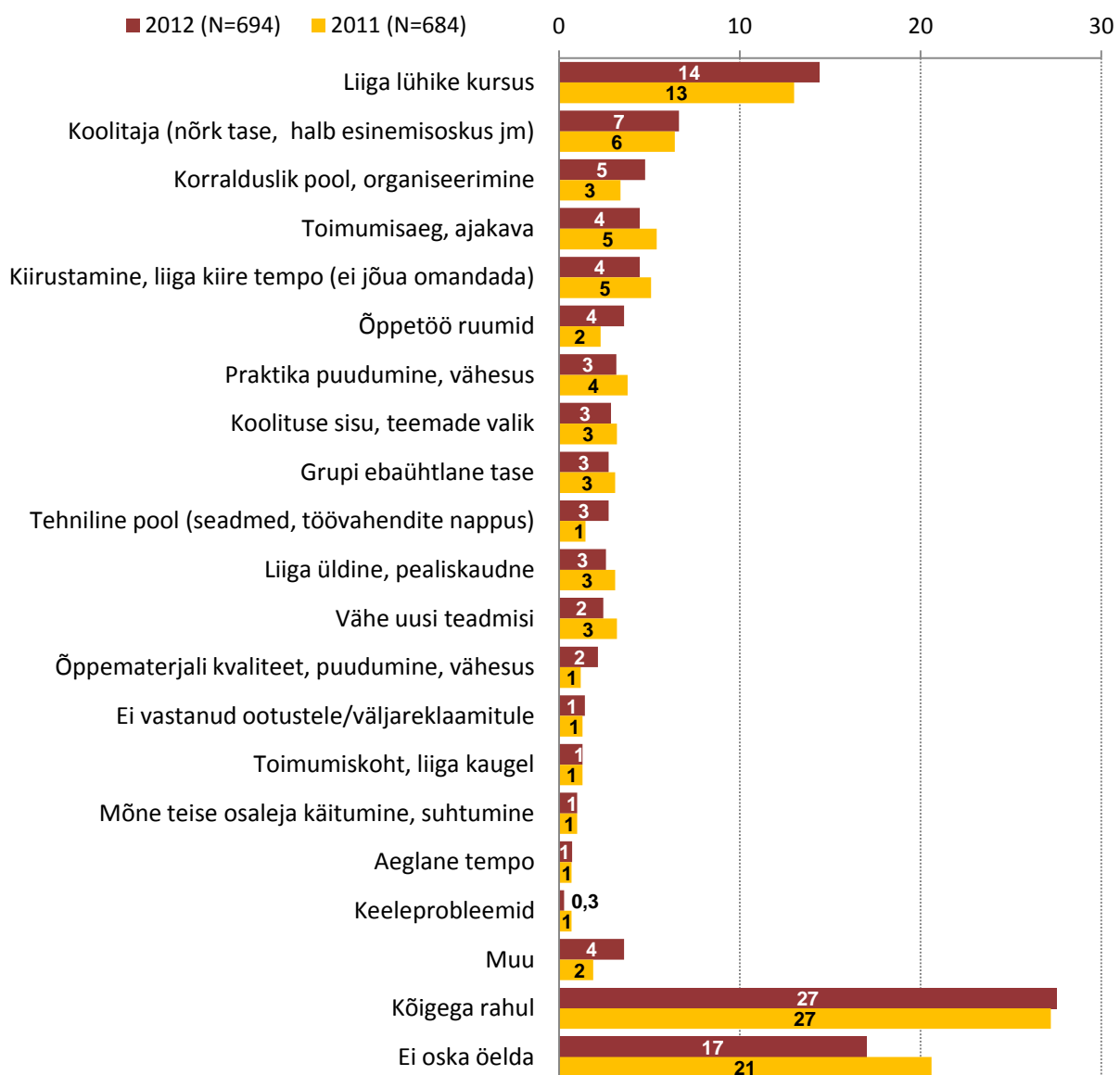

Valdav osa vastajaist oskas nimetada mõne konkreetse asjaolu, millega ta jäi viimasel koolitusel kõige enam rahule. Negatiivseid aspekte aga sageli ei osata välja tuua: 27% osalejatest jäi enda hinnangul viimasel koolitusel kõigega rahule ja 17% ei oska öelda, millega ta kõige vähem rahule jäi. Kõige enam on rahulolematust põhjustanud koolituse kestus – 14% arvates oli **koolitus liiga lühike** (Joonis 13). Sagedasemad rahulolematuse põhjused on veel koolitaja nõrk tase (sh nii asjatundmatus, halb

esinemisoskus kui suhtumine; 7%) ja koolituse halb korraldus (5%). Lisaks heidavad mõned osalejad koolitusele ette koolituse sobimatut toimumisaega või ajakava, liiga kiiret tempot, sobimatuid õpperuume, praktika puudumist või vähesust, koolituse halba teemavalikut, osalejate ebaühtlast taset, koolituse tehnilise poole vajaka jäämist, liigset pealiskaudsust, väheseid omandatud teadmisi, ootustele mitte vastavat õppematerjali jne.

Võrreldes 2011. aastaga ei ole koolitusega rahulolematust tekitavates asjaoludes muutusi toimunud. Samuti ei ole täheldada arvamuste lahknevust vabaharidusliku ja tööalase koolituse programmide lõikes.

Joonis 13. Asjaolud, millega viimasel koolitusel kõige vähem rahule jäädi, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

3. Kutseeksami sooritamine pärast viimast koolitust

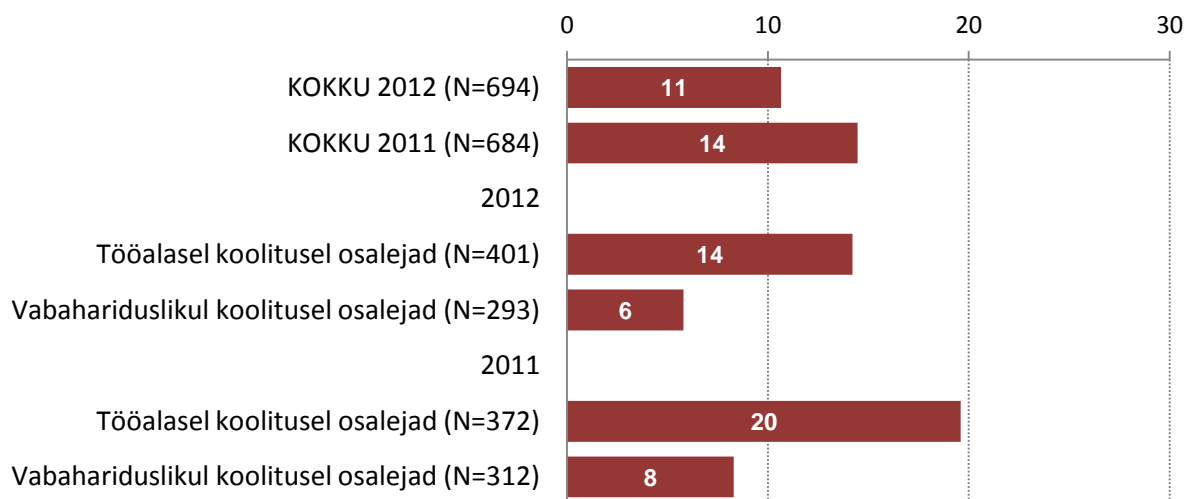
Uuringu üheks ülesandeks oli välja selgitada, kas vastajad osalesid pärast viimase ESF koolituse läbimist kutseeksamil ning kas osalemine aitas kaasa kutseeksami sooritamisele. Lisaks uuriti eksamil osalenuilt ka seda, kelle poolt antud eksam oli rahastatud.

Koolitusel käinutest iga üheksas (11%) osales kutseeksamil (Joonis 14). Siinkohal ilmneb, et tööalase koolituse programmi läbinud on märksa enam kutseeksamil osalenud kui vabahariduslikul koolitusel käinud (vastavalt 14% ja 6% osalejaist).

Käesoleval aastal lisati kutseeksami küsimuse juurde järgnev selgitus: kutseeksami all peame me silmas ainult kutse andja juures sooritatud eksamit, mitte aga muid kursuse lõpus olnud teste või eksameid. Täiendava selgituse lisamine võis tingida selle, et kutseeksamile minejate osakaal on 2011. aastaga võrreldes mõningal määral vähenenud (osakaalu vähenemine 14%-lt 11%-le), kuivõrd eelneval aastal võis osa vastajaist tõlgendada kutseeksamit muul viisil kui tänavu ette antud tähendus. Kui vaadelda kutseeksamil osalemist programmide lõikes, siis ilmneb, et vähenenud kutseeksamil osalemise tendents on märkimisväärne just tööalasel koolitusel osalejate grupis (kutseeksamil osalenute osakaal on vähenenud 20%-lt 14%-le).

Aktiivseimad kutseeksamil osalejad 2012. aasta küsitluse kohaselt on oskus- või käsitöölised (22%), mehed (20%), 17-24-aastased² (19%), Põhja-Eesti elanikud (18%), muukeelsed (16%) ja kõrgharidust mitteomavad vastajad (15%).

Joonis 14. Pärast viimase koolituse läbimist kutseeksamil osalenute osakaal, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

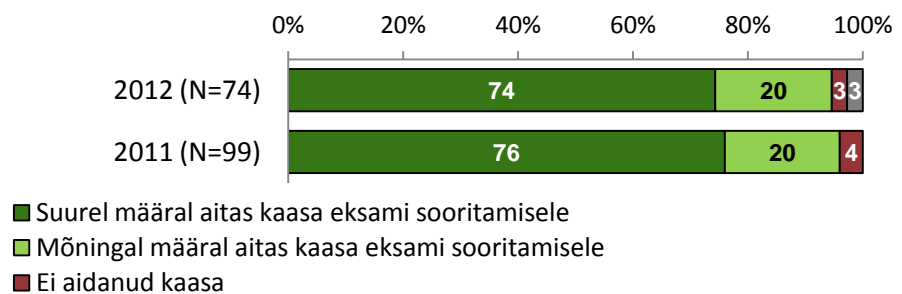

² Kuna 17-24-aastaseid oli ainult 26, siis tuleb selle grupi eraldi vaatlemisel arvestada statistilise veaga.

Kutseksamil osalejatest valdav osa (74%) leiab, et viimasel koolitusel osalemine aitas suurel määral kaasa kutseksami sooritamisele (Joonis 15). Viiendiku (20%) vastajate arvates aitas koolitus eksami sooritamisele kaasa mõningal määral ja 3% arvates ei aidanud üldse. 3% vastajaist ei osanud hinnata viimasel koolitusel osalemise mõju kutseksami sooritamisele. Vastajad on hinnanud koolituse mõju kutseksami sooritamisele sarnaselt 2011. aastaga.

Naiste ja meeste hinnanguid kõrvutades tuleb välja, et mehed tajuvad koolituse mõju kutseksami tulemustele tugevamalt kui naised (vastavalt 85% ja 63% kutseksamil osalejaist hindab koolituse kasu eksami sooritamisel suurel määral).

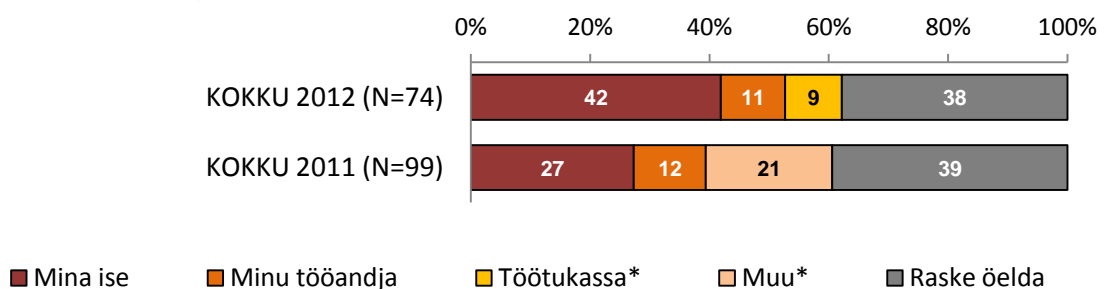
Joonis 15. Viimasel koolitusel osalemise mõju kutseksami sooritamisele, aastate 2011-2012 võrdlus (% neist, kes osalesid pärast viimast koolitust kutseksamil)

Uuringust selgub, et suurim osa kutseksamil osalejaist (42%) tasus selle eest ise (Joonis 16). Peaaegu sama suur osa (38%) ei oska öelda, kes nende eksami eest maksis. Töötukassat on rahastamise allikana nimetanud 11% vastajaist ning tööandja on finantseerinud kutseksamil osalemist 9% juhtudest.

2012. aastal on toimunud muutus selles osas, et kutseksamil osalejad on oluliselt suuremal määral hakanud tasuma eksami eest ise – nimelt 2011. aastal finantseeris eksamil osalemist ise 27% vastajaist ning käesoleval aastal on selle grupi osakaal tõusnud 42%-ni. Kuivõrd selle aasta küsimustikus on lahti seletatud kutseksami mõiste ning eeldatavasti eksamil osalemise määr on osalisest langenud just selle tõttu, et vastajad ei samasta kutseksamit muude koolituse lõpus tehtavate testide või eksamitega, siis arvatavasti ka kutseksami rahastamise allikate osakaalude muutus on mõjutatud lisatud definitsioonist. Seega ei saa teha kindlaid järeldusi selle kohta, mis on tinginud kutseksami eest tasumise struktuuri muutuse.

Joonis 16. Kutseksami eest tasuja, aastate 2011-2012 võrdlus (% neist, kes osalesid pärast viimast koolitust kutseksamil)

* 2012. aasta uuringus asendus „muu“ vastusevariant „Töötukassaga“.

4. Soovid ja vajadused tulevikus

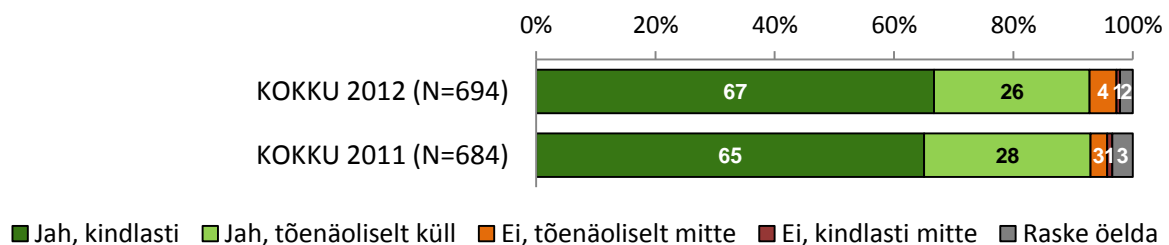
Lisaks seniste kogemuste ja hinnangute kaardistamisele pöörati uuringus tähelepanu ka tulevikku puudutavatele soovidele. Käesolev peatükk annabki ülevaate, kuidas ollakse huvitatud tulevikus sarnastel koolitustel osalemisest ning milliste õppesuundade koolitused need peaksid olema.

4.1. Soov edaspidi sarnastel koolitustel osaleda

Vastajad on väga huvitatud tulevikus sarnastel koolitustel osalemisest – 67% sooviks kindlasti ja 26% sooviks tõenäoliselt sellistel koolitustel edaspidigi osaleda (Joonis 17). Sarnastel koolitustel ei sooviks enam osaleda 5% ja seisukohta ei oska selles küsimuses võtta 2% vastanuist. 2011. ja 2012. aasta tulemuste põhjal joonistub välja väga sarnane pilt.

Koolitusprogrammi lõikes siinkohal mingeid erinevusi ei esine. Küll aga ilmneb tulemusi sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes vaadeldes, et kõige rohkem on huvi kindlasti tulevikus koolitustel osaleda oskus- või käsitöölistel (86%), Kirde-Eesti elanikel (84%), põhi- või algharidusega inimestel³ (83%), mitte-eestlastel (82%), keskmise sissetulekuga (74% neist, kelle leibkonna netosissetulek on 351-700 € kuus) ja 17-24-aastastel⁴ (73%) vastajatel.

Joonis 17. Soov ka edaspidi sarnastel koolitustel osaleda, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

4.2. Tulevikus soovitatavate ja tööalaselt vajalike koolituste õppesuunad

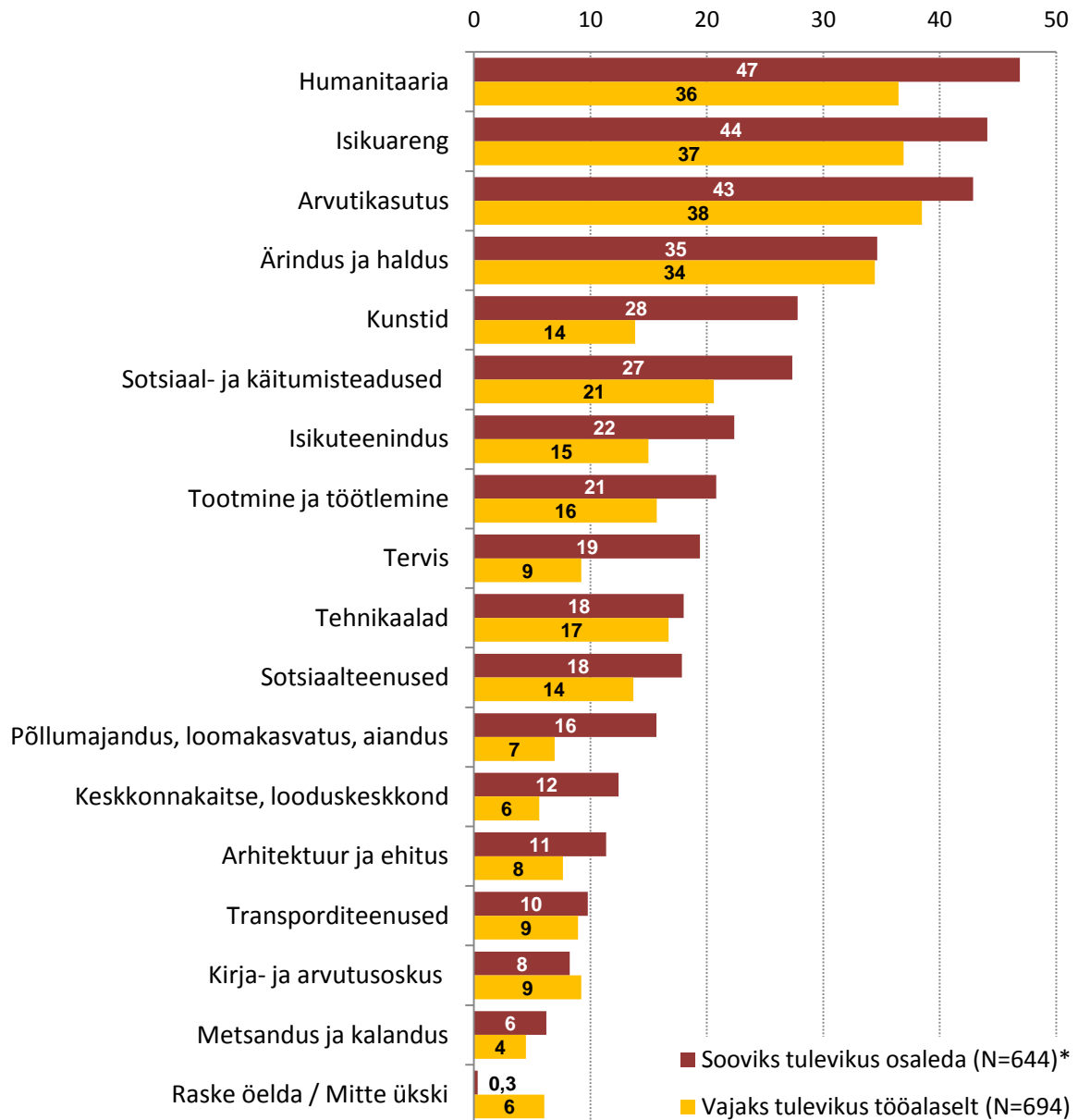
Kõigil vastajail paluti märkida need õppesuunad, kus ta vajaks tulevikus tööalaseid koolitusi, ja edaspidistest koolitustest huvitatud vastajail lisaks ka need õppesuunad, mille koolitustel ta sooviks tulevikus osaleda. Kõige enam on huvi humanitaaria vastu – peaaegu pooled vastajaist (47%) sooviksid ning üle kolmandiku (36%) vajaks tulevikus humanitaaria valdkonna kursuseid (Joonis 18). Lisaks mainitakse mõlemas küsimuses õppesuundadest väga sageli veel isikuarengut (37-44%), arvutikasutust (38-43%) ning äridust ja haldust (34-35%).

³ Kuna põhi- või algharidusega isikuid oli ainult 24, siis tuleb selle grupi eraldi vaatlemisel arvestada statistilise veaga.

⁴ Kuna 17-24-aastaseid oli ainult 26, siis tuleb selle grupi eraldi vaatlemisel arvestada statistilise veaga.

Enamike õppesuundade puhul hakkab silma, et üldine soov osaleda esineb rohkematel kui tööalane vajadus – eriti tugevalt ilmneb taoline tendents kunsti, humanitaaria, tervise ja põllumajandusega seoses. Viimane näitab, et inimestel on huvi arendada end laiemalt, kui see otseselt tööalaselt vajalik on.

Joonis 18. Tulevikus soovitavate ja tööalaselt vajalike koolituste õppesuunad (%)

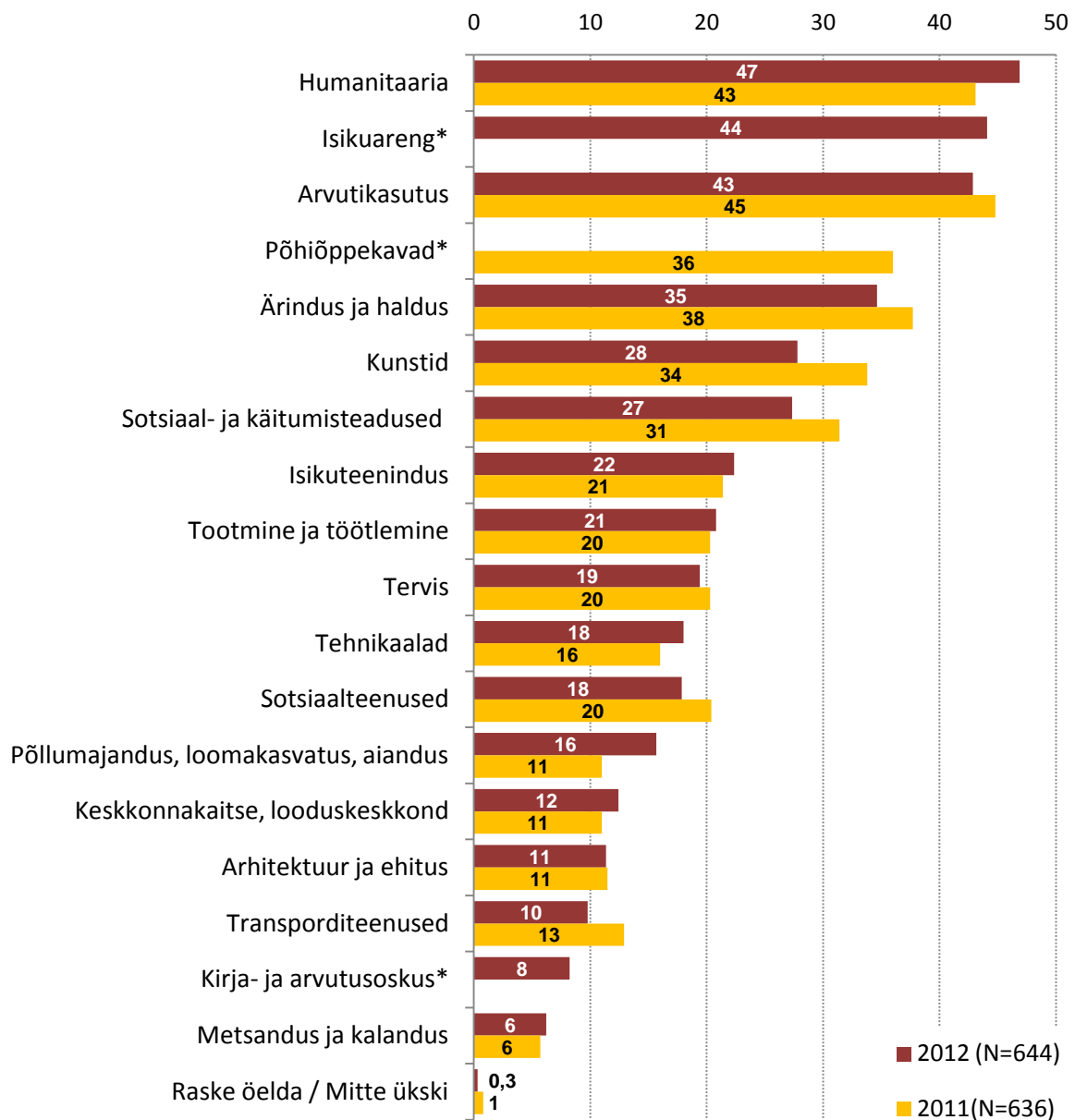

* Vastavad need, kes sooviksid sarnastel koolitustel osaleda ka edaspidi.

**Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

2012. aastal muutus õppesuundade loetelu küsitlusankeedis sel määral, et põhiõppekavade suund jaotati isikuarengu ning kirja- ja arvutusoskuse õppesuunaks. Sellest tulenevalt isikuareng on tõusnud sel aastal suisa teisele kohale (44% vastajaist sooviks sellel suunal koolitusi, põhiõppekavad märkis ära eelmisel aastal 36% vastajaist) (Joonis 19). Võrreldes 2011. aastaga ei ole tulevikus huvi pakkuvate koolituste õppesuunad oluliselt muutunud. Üksnes veidi on vähenenud huvi kunstide vastu (osakaalu vähenemine 34%-lt 28%-le). Üldiselt võib järeldada, et inimesed soovivad samalaadseid koolitusi, kus nad on juba osalenud.

Joonis 19. Tulevikus soovitavate koolituste õppesuunad, aastate 2011-2012 võrdlus (% neist, kes sooviksid sarnastel koolitustel osaleda ka edaspidi)

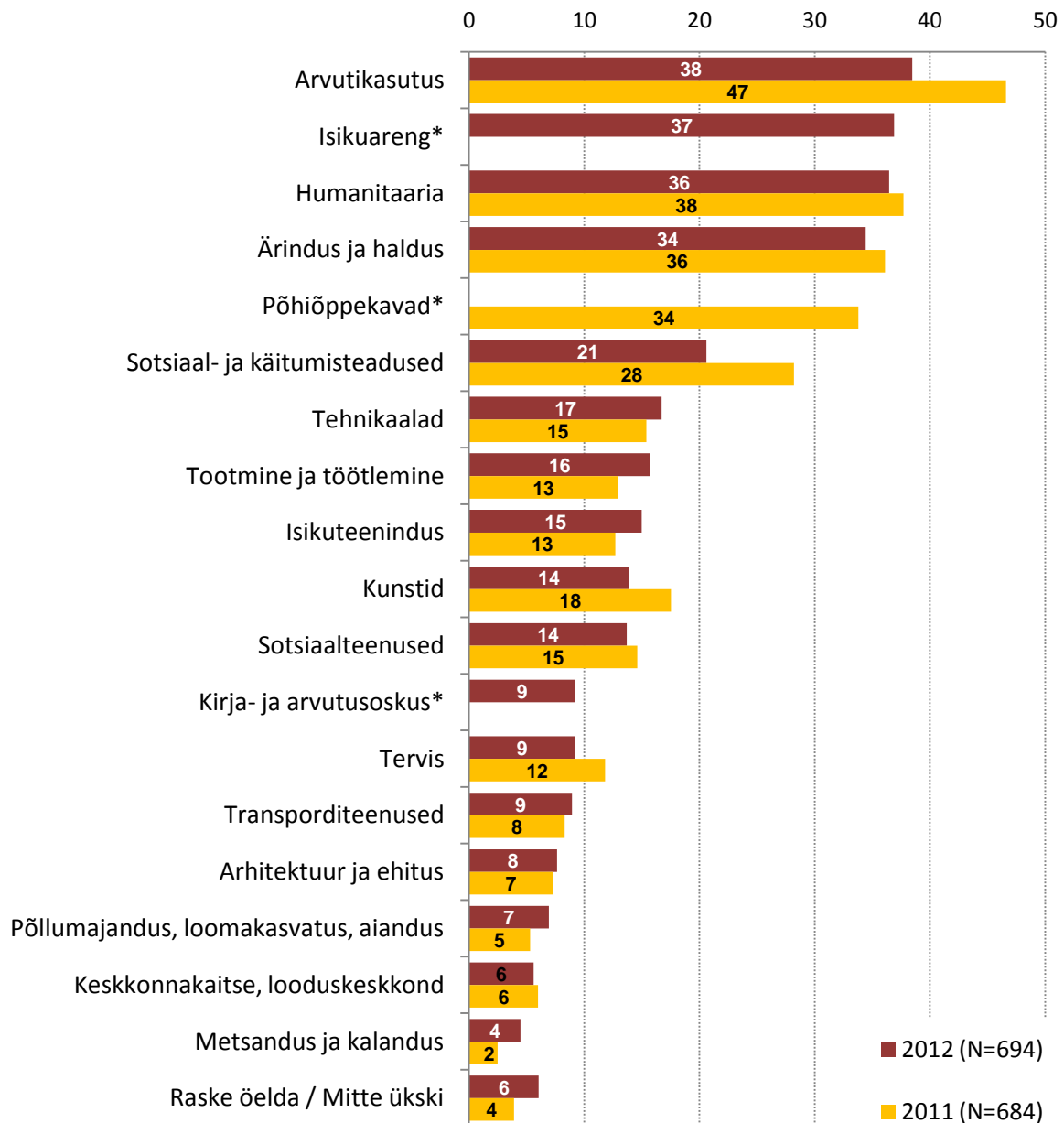

* Alates 2012. aasta uuringust jagunes põhiõppekavade õppesuund järgnevalt: isikuareng ning kirja- ja arvutusoskus.

**Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Tulevikus tööalaselt vajalike koolituste osas ajalisi erinevusi analüüsidest ilmneb, et kui eelmisel aastal peeti arvutikasutust tööalaselt ülekaalukalt kõige vajalikumaks õppesuunaks, siis tänavu on arvutikasutuse, isikuarengu, humanitaaria ning äriduse ja halduse õppesuundi mainitud enam-vähem sama palju (Joonis 20). Kui 2011. aastal leiab pea pool (47%) kõigist vastajaist arvutikasutuse koolituse vajalikkust, siis sellel aastal on nende osa vaid 38%. Samuti on sel aastal toimunud mõningal määral koolitamise vajaduse vähenemine sotsiaal- ja käitumisteaduste suunal (28%-lt langus 21%-le).

Joonis 20. Tulevikus tööalaselt vajalike koolituste õppesuunad, aastate 2011-2012 võrdlus (%)

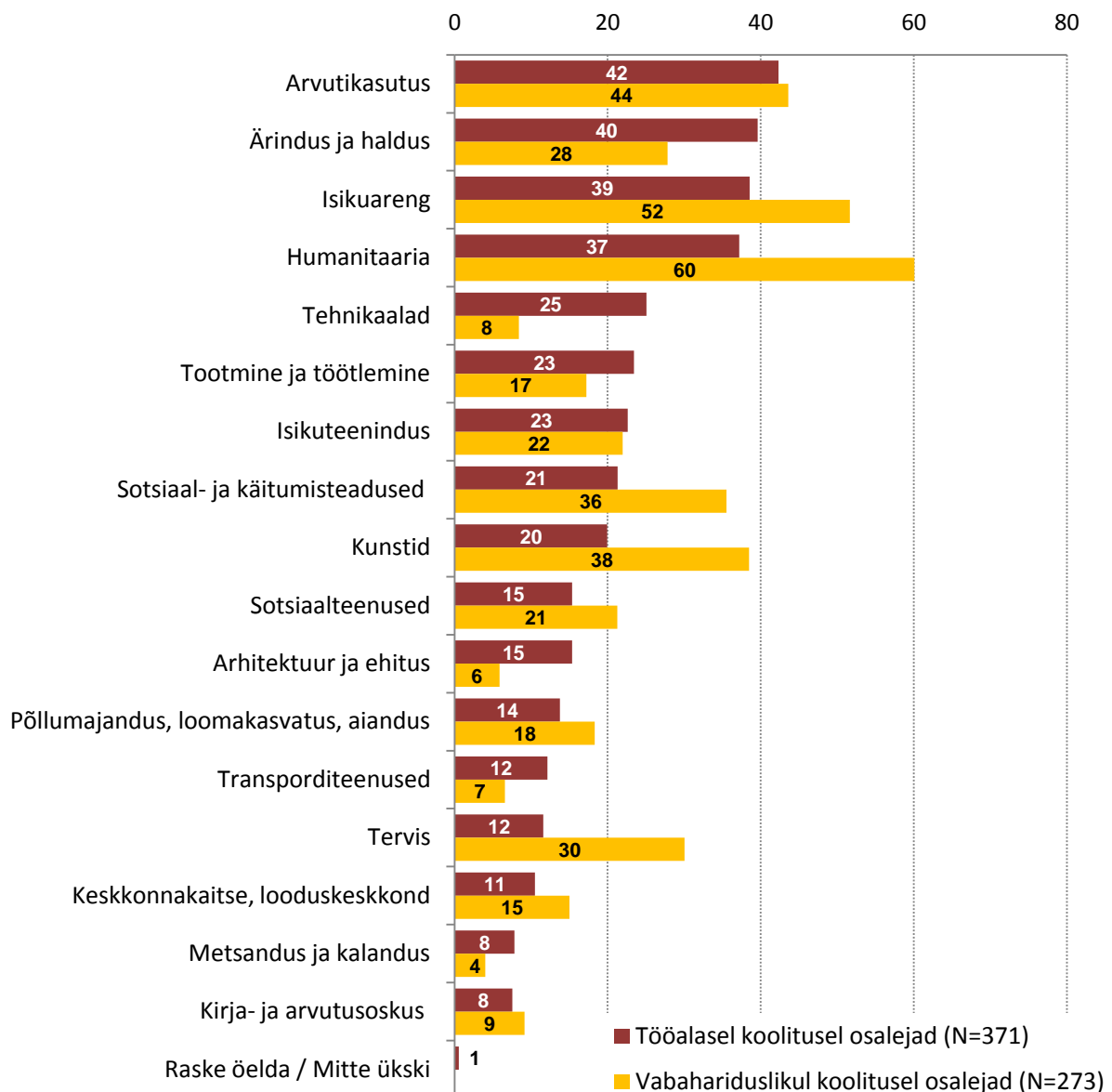

* Alates 2012. aasta uuringust jagunes põhiõppekavade õppesuund järgnevalt: isikuareng ning kirja- ja arvutusoskus.

**Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Tulevikus soovitavate koolituste õppesuundi analüüsidest ilmnevad töölasel ja vabahariduslikul koolitusel käinute soovides suured erinevused (Joonis 21). Töölasel koolitustel osalejad soovivad keskmisest enam võtta tulevikus osa tehnikaalade, ärianduse ja halduse, arhitektuuri ja ehituse ning tootmise ja töötlemisega seotud kursustest. Vabahariduslike koolituste läbijad aga seevastu tunnevad keskmisest sagedamini huvi humanitaaria, kunstide, tervise, sotsiaal- ja käitumisteaduste, isikuarengu ja sotsiaalteenuste vastu. Ülejäänud õppesuundade puhul ei esine kahe grupi vahel märkimisväärsed erinevusi.

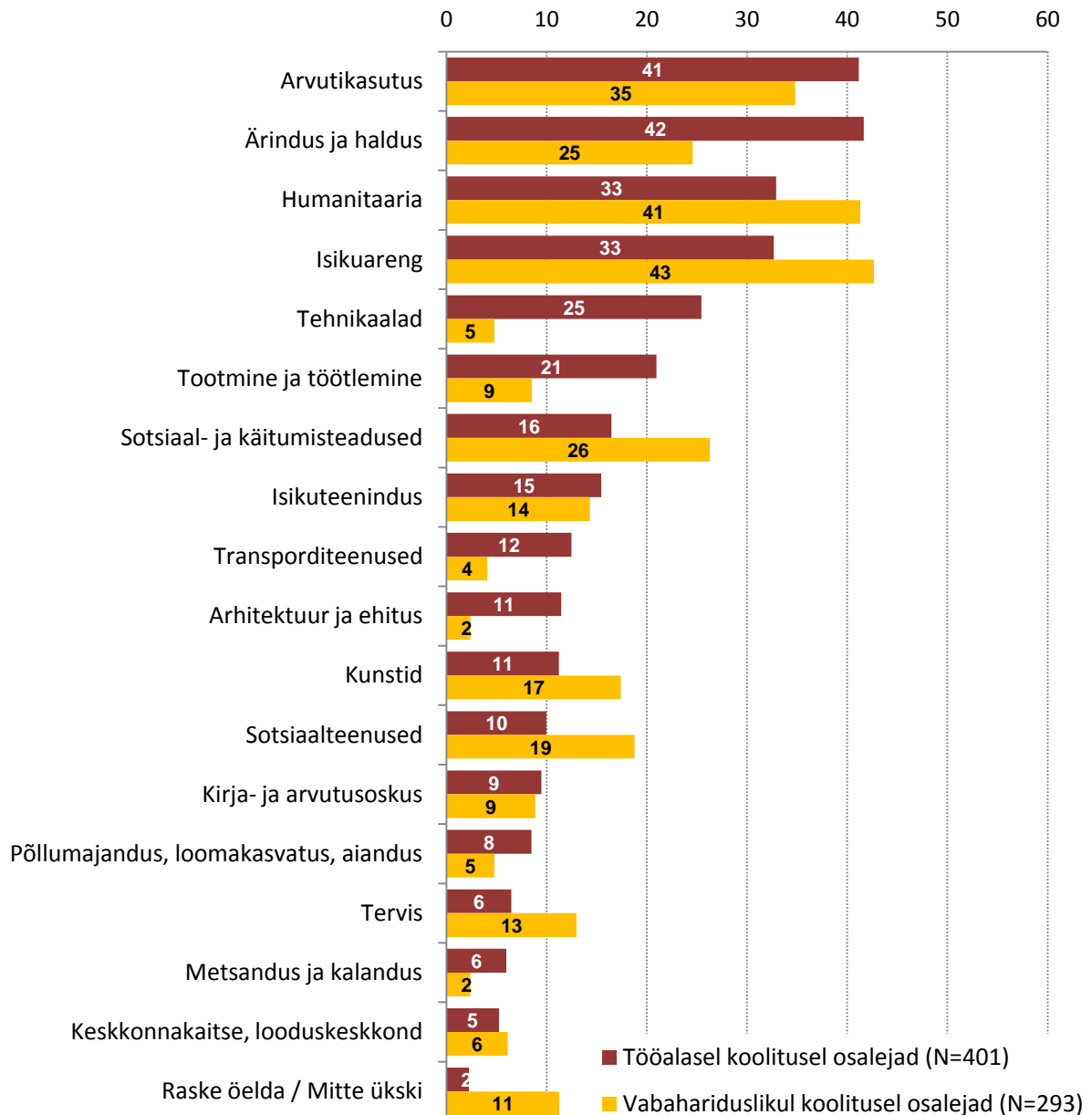
Joonis 21. Tulevikus soovitavate koolituste õppesuundad programmi lõikes (% neist, kes sooviksid sarnastel koolitustel osaleda ka edaspidi)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

Tulevikus tööalaselt vajalike koolituste puhul on pilt küllaltki sarnane (Joonis 22). Tööalastel koolitustel osalejad vajavad keskmisest enam tehnikaalade, ärimise ja halduse, tootmise ja töötlemise, arhitektuuri ja ehituse, transporditeenuste ning arvutikasutusega seotud kursuseid. Vabahariduslike koolituste läbijad soovivad keskmisest sagedamini tööalaselt vajalikuks isikuarengu, sotsiaal- ja käitumisteaduste, sotsiaalteenuste, humanitaaria, tervise ja kunstide õppesuuna alla kuuluvaid koolitusi.

Joonis 22. Tulevikus tööalaselt vajalike koolituste õppesuunad programmi lõikes (%)

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

KOKKUVÕTE

Uuringufirma Saar Poll viis 2012. aasta veebruaris-märtsis Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Eesti Vabaharidusliidu tellimisel läbi uuringu, mille eesmärgiks oli koguda tagasisidet Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) programmide „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“ ning „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ rahastatud kursuste kohta. Tegemist on jätku-uuringuga, mille eelneva uuringulaine küsitlustöö teostas Saar Poll 2011. aasta suvel.

Vastajaiks oli 694 inimest, kes osalesid 2011. aasta esimesel poolaastal mõnel neist programmidest rahastatud koolitusel. Õppesuundadest olid kõige rohkemate koolitusel osalejatega esindatud arvutikasutus, humanitaaria ning äriandus ja haldus; järgnesid tehnikaalad, kunstid, isikuareng, isikuteenindus ning tootmine ja töötlemine. Vähem kui pooled uuringus osalejad (43%) töötavad selles samas valdkonnas, milles nad läbisid viimase koolituse. Kuna vastanuist pooled on osalenud mitmel (27% kahel ja 23% kolmel või enamal) ESF programmidest rahastatud tasuta koolitusel, siis teatud juhtudel sisaldavad viimasele kursusele antud hinnangud arvatavasti võrdlust varasemate kogemustega.

Kokkuvõtlikult võib uuringu põhjal öelda, et sarnaselt eelnevale uuringule hinnatakse selgi korral viimast koolituskogemust väga kõrgelt. Üle 90% vastajaist nõustuvad, et koolituse juhendaja oli oma ala asjatundja ja valdas häid esinemisoskuseid ning koolituse korralduslik ja sisuline pool vastasid ootustele. Kõige enam on osavõtjad jäänud viimasel koolitusel rahule heade koolitajatega. Rahulolematuse põhjuseid oskavad välja tuua ainult pooled vastajad. Kõige sagedamini mainitakse rahulolematuse põhjusena koolituse liiga lühikest kestust.

Koolitusel osalemise tulemusena nähakse jätkuvalt ennekõike üldiste teadmiste ja silmaringi suurenemist (96%), väljaspool tööd kasutatavate teadmiste ja oskuste saamist (87%) ning uute tuttavate leidmist (82%). Koolituse mõju tööalastele oskustele ja väljavaadetele tajutakse aga endiselt mõnevõrra vähem: 71% vastajaist tuleb tänu koolitusele paremini toime oma igapäevase tööga, 44% on võimelised vahetama oma senist eriala või alustama ettevõtlusega, 42% on väiksem oht kaotada oma töö või olla sunnitud jääma pensionile, 38% on võimelised võtma tööl suuremat vastutust või on saanud tööl edutatud ning 14% on leidnud uue ja parema töö. Seega järeldub ka selle aasta uuringust, et kuigi enamik koolitusel osalejatest tajub koolitusest saadavat kasu, ei pruugi see kasu olla otseselt tööalase konkurentsivõimega seotud.

Viimast kinnitavad ka vastajate endi hinnangud: konkurentsivõime tööturul on tänu viimasele koolitusele oluliselt paranenud 19% ja veidi paranenud 44% vastajate arvates. Sagedamini kalduvad koolituse positiivset mõju konkurentsivõimele mainima kõrghariduseta ja nooremad inimesed. Samas iga neljas osaleja (26%) leiab, et koolitus ei ole tema konkurentsivõimet tööturul suurendanud. Analoogne tööalase konkurentsivõime paranemise muster joonistus välja ka eelnevast uuringust.

Kutseeksamil osalemise osas selgus uuringust, et pärast viimase koolituse läbimist on kutseeksamil osalenud iga üheksas inimene (11%). Neist valdav osa (74%) leiab, et viimasel koolitusel osalemine aitas suurel määral kaasa kutseeksami sooritamisele. Siinkohal ilmnes, et 42% eksami sooritajatest tasus selle eest ise ning 38% ei oska öelda, kes selle eest maksis. Igal kümnendal juhtumil (11%) on finantseerijaks olnud Töötukassa ning umbes sama paljudel juhtudel (9%) tööandja.

Huvi tulevikus sarnastel koolitustel osalemise vastu on jätkuvalt suur – 67% sooviks kindlasti ja 26% sooviks tõenäoliselt sellistel koolitustel edaspidigi osaleda. Kõige enam soovitakse ja vajatakse

humanitaaria, isikuarengu, arvutikasutuse ning ärimise ja haldusega seotud koolitusi. Enamike õppesuundade puhul hakkab silma, et üldine soov osaleda esineb rohkematel vastajatel kui tööalane vajadus. Seega inimestel on huvi arendada end laiemalt, kui see oleks otseselt tööalaselt vajalik. 2011.-2012. aasta tulemusi võrreldes võib täheldada mõningast muutust tööalaselt vajalike koolituste osas: kui eelneval aastal peeti arvutikasutust tööalaselt ülekaalukalt kõige vajalikumaks õppesuunaks, siis tänava moodustavad enam-vähem võrdse esineliku arvutikasutus, isikuareng, humanitaaria ning ärimise ja haldus.

Kuigi huvi koolituste vastu on suur, on valmisolek samalaadsete koolituste eest ise tasuda madal. Nimelt näitas uuring sarnaselt mullusele, et vaid iga neljas inimene (26%) oleks koolitusel osalenud ka sel juhul, kui koolituse eest oleks pidanud ise tasuma.